

УНИВЕРЗИТЕТ “СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ”
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
СКОПЈЕ

СЛАВИСТИЧКИ СТУДИИ
СПИСАНИЕ ЗА РУСИСТИКА, ПОЛОНИСТИКА И
БОХЕМИСТИКА

Орган на Катедрата за славистика
при Филолошкиот факултет
на Универзитетот “Св. Кирил и Методиј”
во Скопје бр. 6-7

Скопје, 1995

Branko TOŠOVIĆ

GLAGOLSKA HOMONIMIJA

Pod homonimijom podrazumijevamo leksičku pojavu u kojoj dvije ili više riječi iste formalne strukture imaju različita značenja. Ukoliko se riječi podudaraju u načinu pisanja, radi se o homografima, ako se podudaraju u izgovoru, u pitanju su homofini. Pored leksike, homonimija se manifestuje u morfologiji i sintaksi.¹

Glagolska homonimija čini značajan dio opštojezičke homonije. Prema našoj analizi, u rječniku O.S. Ahmanove (Ahmanova - 1974) od 2.292 homonimjskih jedinica na glagolske homonime otpada 1.384 ili 60,4% (slijede imenice 765-33,4% i pridjevi 143-6,2%). Koljesnikovljev rječnik homonima sadrži nešto manji broj glagolskih homonima: na 958 homonima dolazi 383 glagolska ili 40,0% (Kolesnikov-1976).² Pošto za naš jezik nemamo podataka (jer ne postoje rječnici homonima),³ radi upoređivanja glagolske homonimije ruskog i srpskohrvatskog poslužićemo se istraživanjem Vere Nikolić "Problemi nastave ruskog jezika" u kome se konstatuje da semantička ekvivalencija različitog oblika između dva jezika ima visok procenat: "Kod glagola to je skoro 43%, kod imenica srednjeg roda skoro 35%. Najmanji je taj procenat kod prideva - nešto preko 24% i imenica muškog roda - nešto preko 26%. Ako se posmatraju sve reči ukupno - dobra trećina u oba jezika se potpuno razlikuje" (Nikolić-1979). Za glagole Vera Nikolić kaže: "Veliki je broj različitih glagola u ruskom i srpskohrvatskom jeziku. Skoro 43% ruskih glagola su u takvom obliku pa lice sa srpskohrvatskim maternjim jezikom ne može da zna njihovo značenje. Razlike potiču od različitih struktura infinitiva, od različitih prefiksa, od čuvanja arhaičnijih oblika u ruskom jeziku, od različitih glasovnik promjena koje su se u svakom od jezika odvijale posebno, od tvorbi i eventualno pozajmljenica svakog pojedinog jezika" (s. 49).

¹ Мордвинцева-1977, Сизимова-1977.

² Podatke za ovaj rječnik dobili smo na osnovi registra morfoloških homonima, odnosno onih riječi koje su ušle u homonimska gnijezda, a nisu dominantne. Otud, možda, i manji procenat glagola.

³ Vrlo je malo i radova o homonimiji (Pešikan-1975, Tafr-1960, Gortan-Premk-1984, Dešić-1990 i dr.).

Podaci ovog istraživača pokazuju da najveći broj rusko-srpskohrvatskih međujezičkih homonima obrazuju upravo glagoli: "Procenat tzv. međujezičkih homonima najveći je kod glagola : skoro 10%; najmanji kod imenica srednjeg roda: između 2 i 3%. Kod pridjeva je takođe relativno visok: oko 7%; kod imenica gledanih ukupno iznosi nešto preko 5%. Nešto preko 7% reči spada u ovu kategoriju. Ako se, međutim, ovome dodaju reči iz IV grupe (isti omotač, značenje različito, ali iz iste semantičke svere), onda se taj procenat penje do 10%. To znači da se svaka deseta reč koja u ruskom ima isti omotač kao neka srpskohrvatska reč označava nešto drugo nego srpskohrvatska forma" (s.50). Vera Nikolić ističe da 5-10% glagola ruskog jezika postaje prepoznatljivo ako se znaju osnovne glagolske odlike i zakonitosti ruskog jezika (pridjevi 20-22%, imenice 14-19%).

Dok u leksičkom sistemu jezik homonimije obrazuje širok sistem korelacija (što pokazuju rječnici homonima tipa: Ahmanova-1974, Kolesnikov-1976), u funkcionalnim stilovima ona ima sužene mogućnosti jer zahtijeva poseban kontekst, kontekst u kome bi se dvije oblikovne iste, a semantičke različite riječi dovele u semantičku vezu. Takva korelacija može nastati na dva načina: 1) intentionalnom upotrebom, kada se stvara ekspresija u formi kalambura, 2) nesvjesnim putem, što vodi pojavi stilske greške - amfibolije.

Svesno dovođenje u vezu dvije ili više riječi istog zvučanja, a različita značenja vodi nastajanju efekta, posebnog utiska. Takav postupak ponekad dolazi u obliku efekta prevarenog očekivanja. Pod ovim pojmom podrazumjevamo osnovni princip djelovanja stilističkih sredstava. Radi se o tome da je naš govor organizovan u tom smislu da uvek postoji ono što je rečeno i ono što prethodi rečenom. Tačnije, onim što kažemo mi, istovremeno, on predviđa, pripremamo ono što će mo još reći. U dekadiranju jezičke poruke primalac uvek nešto očekuje, on predviđa, pretpostavlja. Međutim, ako se ta predvidljivost naruši, dolazi do onoga što se naziva efektom prevarenog (iznevjerenog) očekivanja. U savremenoj stilistici ovaj je princip razradio M. Rifater. Sa aspekta teorije informacije on se može označiti kako unošenje smetnji u komunikacijski kanal, i to inkorporiranjem dodatnih kodova.

Kalambur pretstavlja svojevrsnu igru rječima u koju se uvlače ne samo homonimi nego i polisemi, antononimi, paronimi i dr., što je lijepo pokazala Hodakova u analizi kalambura Puškina i Vjazemskog (Hodakova - 1964). U prozi se mnogo rjeđe susreće negoli u poeziji, što konstatuje i Hodakova (Hodakova- 1964, 294). U prozi se obično kalambur daje u idiomatskim spojevima tipa Не под дождем-подождем, Каков ни есть, хочет есть. Gvozdev ističe da se homonimi mogu naći u narodnim pričama, a takozde u onim žanrovima koji sadrže šale, humor (Gvozdev-1965, 57) ipak, ovakva upotreba uglavnom se veže za poeziju, gde se teži iznenađnim i jakim efektima. Glagol u takvim intencionalnim upotrebama obično čini samo jedan elemenat.

Po upotrebi homonima koji vode stvaranju kalambura u ruskoj se poeziji posebno isticao Dmitrij D. Minajev (1835-1889). Pripadao je Nekrasovljevoj poetskoj školi i nazivan je kraljem rime. Smatra se jednim od prethodnika Majakovsk-

oga na ovim polju. U njegovim kalamburama glagol dolazi u formi homonimske rime tipa:

Однажды медник, *таз куя*,
Сказал жене, *тоскуя*;
Задам же детям *таску я*
И разгоню *тоску я*.

Homonimsku rimu čine glagoli (glagolski prilozii) куя i тоскуя, imenice таска i тоска te zamjenica я. U sljedećem primjeru homonimsku rimu obrazuje imenica, broj i glagol:

В России немец *жадный*,
Чинов страда *жаждой*,
За них себя *раз пять*
Позволит нам *распять*.
(Чиновным немцам)

Postoje i druge kombinacije :

А сели кто проговорится
Невинным словом "*воробей*",
Он начинает сторониться,
Поймавши звуки "*вора бей*".
(На том шапка горит.)
Чья же пьеса нынче шла? -
Александрова -Была
С шиком сыграна, без *шика ли?*
С шиком, с шиком: громко *шкали*.
(После бенефиса.)

Poluglagolskom homonimskom rimom (tačnije imensko-glagolskom) koristio se i Valerij Brjusov:

Тых белых лебедей *кормила*
Откинув тяжесть черных кос...
Я рядом плыл; сошлись *кормила*.

Omanja knjiga Jakova Kozlovskog "О славах разнообразных- одинаковых, но разных" (Козловский-1965) prepuna je sličnih kalambura. Među njima našli smo i one koji se grade na čistoj glagolskoj homonimskoj rimi:

Вблизи лесных сторожек,
Где лось всегда сторожек,
К больным,
которых я *лечу*,
В красной шапочке *лечу*.
(Дятел)
Вылез рак, калешней так *топчет*.
-Мне не страшен и топот,

Знай, гусак, что рак не топчет!

(Рак у гусь)

Жалили куда попало,---

Им за это и попало.

(Медведь и осы.)

-Идеш гулять?

Смотри чтобы не простыл!

Получше шапку нахлобучь-ка!-

В сугроб залезешь-будет нахлобучка!-

Но сына след уже простыл.

(Мать и сын.)

Кто с детства любитель большой почитать

И книжки, как старших, привык почитать.

(Тот получает пятерку.)

Kamabur se može graditi i na taj način što se glagolski homonimi daju u formi kompozicionog prstena:

Косит косец, а зайчишка косит,

Трусит трусишка, а ослик трусит

(Кто что делает)

U poeziji Kozlovskog kalambur najčešće nastaje u spoju imenice i glagola (стаю-стаю, стали-стали, пила-пила, чая-чая, жгут-жгут, берегу-берегу и сл.). Postoje, međutim, i druge kombinacije: a) imenica + glagol bez prefiksa + prijedložka konstrukcija + glagol s prefiksom (мыла - мыла - от мыла - отмыла), b) imenica - glagol + imenica (бак, алея - "Бакалея"), c) glagol + prijedložka konstrukcija (намели - на мели) itd.

I u našoj poeziji glagolska homonimija služi kao sredstvo za stvaranje kalambura. Duško Trifunović ovako počinje pjesmu Poplava:

Pukla ravnica a pukla brana pa nema što
da udari val...

U pjesmi Ameba isti pjesnik kaže:

Prvo se digli magla
onda se digla hajka

U većini slučajeva kalambura je poluglagolskog tipa. Npr.

Iz snega je izašla vrata slika,
Iz snega zore krasno devi lice,
A ruža hitro, umiljato slika
Divne zatim njojzi usničice;
Pa kako divno stajala je slika!
Kad ruža dobi zatim zlaćenice!
(B. Radičević. Tuga i opomena.)

Ponekad se u izboru glagolskog homonimskog para pjesnici podudaraju. Takav je slučaj sa Njegošem i Makom Dizdarem:

Nad njom zvijezde rojevina brilijantna kola vode,
pod njom kaplje rojevima zadižu se rojne vode...
(P.P. Njegoš. Noć skuplja vijeka.)

Sve dalje je vode preko mutne vode

Ali čudom stiže meni sve to bliže

(Mak Dizdar. Kozara.)

Ponekad se upotrebljava samo jedna homonimična riječ:

ja gledam kako se amebe pare u mom svetu...

(Duško Trifunović. Ameba.)

I u PFS pomoću glagolskih homonima obrazuje se duhovite igre riječima: Evo nekoliko primjera koje navodi Mladenov: *On je radio i zaradio za radio; Na kosa kosa kosi; Utopila se utopija* (Mladenov - 1980, 188).

O začenju igre riječima pisao je Zdeko Škreb, navodeći niza primjera iz poezije A. Starčevića, A. Matoša, J. Polića i dr. (Škreb - 1949). On daje i sljedeća dva Matoševa stiha:

Uzdižući: vole, dragi voliću.

Voli mene, vole, i vola voliću.

(Škreb - 1949. 140)

Ovim pitanjima bavio se i D. Živković (Živković- 1965, 119-120) i Glazer (Глязер-1966).⁴

Glagolska amfibolija (stilistička greška zasnovana na homonimiji, odnosno na formalnoj, oblikovanoj podudarnosti) dovodi do pojave dvosmislenosti koja nastaje usljed različitog svaćanja smisla glagola. Jedan od klasičnih primjera amfibolije je rečenica "Dijete je udarilo tele" u kojoj se nezna ko je koga udario, odnosno ne zna se šta je subjekat a šta objekat⁵. Zbog toga neki su, poput Gvozdeja i Reformatskog, isticali da su homonimi "bolesne riječi", "anomalije", "slabost ili kvarenje jezika" i da "homonimi u svim slučajevima predstavljaju neugodno nerazlikovanje onoga što se mora razlikovati" (Михайлов-1968). Mihajlov smatra da je takav pogled pogrešan i da bi on bio ispravan samo u slučaju da jezik predstavlja matematički sistem: da jedno zvučenje ima jedno značenje, da jedna riječ ima jedno značenje. "Ali jezik se formira drugačije, on ima svoju specifik: u jeziku riječ-znak ima određeno značenje samo u kontekstu. (...) stoga jezik obično ne doživljava posebne neugodnosti zbog postojanja homonima jer kontekst s punom određenosti navodi slušaoca ili čitaoca na pravilno razumijevanje. Kontekst, govorna situacija obično ih u potpunosti "čine bezopasnim", eliminišu moguću dvosmislenost" (Михайлов-1960, 267). Mihajlov izvlači zaključak da jezik blagovremeno eliminiše homonime iz svere gdje su oni nezgodni, gde stvaraju dvosmislenost, a tamo gdje ne smetaju opštenju ostaju u jeziku kao

⁴ Gotovo u svim domaćim i stranim radovima dolazi do izražaja problem razrađivanja polisemije i homonimije, koji se duže vremena razrađuje u lingvistici (Ахманова-1957, 111-116, Gortan-Prenk-1984, Tašić-1960, Dešić-1990-21-29 i dr.).

⁵ Životić navodi slične primjere: *Mače ujelo kuće, Dijete juri prase, Bure kvasi sirće* (Životić-1981, 89).

potpuno prirodna i zakonomjerna pojava. Homonimiju, koja dovodi do pojava amfibolije, Gvozđev ovako objašnjava: "... homonimi ponekad dolaze kao svojevrsno podvodno kamenje koje može da ne privuče pažnju onog ko govori ili piše i, pošto nisu primijječeni od autora, mogu da stvore ove ili one teškoće u razumijevanju rečenog ili napisanog. To se dešava u onim slučajevima kada autorova misao ne dobija dovoljno precizan izraz, pri čemu se koristi leksička i gramatička sredstva u potpunom skladu sa normama jezika. Ali se konstrukcija u stilističkom smislu smatra defektnom jer je dvosmislena, potpuno izražava neželjene asocijacije" (cit. prema: Михайлов-1968, 265). Mihajlov navodi sljedeće primjere glagolske amfibolije:

1) Дружба *спиваает* товарищей (Михайлов-1968, 265). Oblik *спиваает* može se odnositi na dva glagola: *спясть* i *спить*.

2) Директор с зоотехником *отбирает* лучший скот (Михайлов-1968, 265). Forma *отбирает* može da znači (1) vršiti izbor, (2) oduzimati. Autor je, ističe Mihajlov, imao u vidu prvo značenje, ali nije uzeo u obzir mogućnost drugog tumačenja.

Amfibolija (dvosmislen govor) je nejednako prisutna u funkcionalnim stilovima. U KFS se najrjeđe susreće, jer ovaj stil daje najmanju mogućnost za njenu pojavu pošto se radi o stilski najizgrađenijem načinu kazivanja. Na književnim tekstovima najviše se i radi (nekad djela imaju čitav niz različitih verzija). Zato nije neobično što u našem korpusu nismo pronašli nijedan takav slučaj. Što se tiče PFS, urednici ne vode dovoljno računa o tome da naslovi moraju biti jasni pa se susreću dvosmislenosti tipa: Sarajevo *kapira* Split, Hanoj *optužuje* Peking, Ceo kolektiv *finansira* klub (Životić-1981, 89). Životić ukazuje, između ostalog, na nejasnost rečenici koja nastaje onda kada se uprijebi glagol što ima dvostruko značenje: Bog je šalu *ostavio*, a davo crkvu (glagol *ostaviti* može imati značenje "podariti, ostaviti u amanet, stvoriti", ali i "napustiti, odreći se" (Živković-1981, 99). Ponekad je, ističe Živković, potrebno radi boljeg razumijevanja glagole koji mogu u kontekstu imati dvostruka značenja obilježiti akcentom (Razbežali bi se s puta, on se često *nada* za njima, pa ako sustigne koje dete, izvali ga na padinu i dugo muči) - Životić-1981, 99. Glagol se, nastavlja on, u rečenici može odnositi na dva objekata i tada obično dolazi do zabune: Mnogo mi se svidela ona fotografija Tanje Bošković na naslovnoj strani "TV novosti"! Gde bih mogao da je *nađem*? (koga: fotografiju ili Tanju?). Ako se ne vodi dovoljno računa o značenju, amfibolija se može pojaviti i u NFS (npr. u zborniku referata sa jednog slavističkog skupa nalazi se ovakva rečenica: "Dvoje zdravih, nasmejanih mladenaca pari se i šiba brezovim metlicama). Evo i jednog primjera iz razgovor-nog jezika, tačnije iz vica koji daje Mladenov:

-Kako si?

-Dobro.

-Jesi li se oženio?

-Nisam.

-Šta čekaš?

-Autobus za Novi Sad! (Mladenov-1980, 189)

Ova slabost u izražavanju najviše se negativno negativno odražava na suštinsku osobinu stila - jasnoću pa ćemo o tome kazati nekoliko riječi.

Za jasan stil izražavanja neophodna je identičnost koda kojim raspolažu učenici komunikacije, odnosno primalac i pošiljalac moraju vladati istim kodom (=istim jezikom)⁶. Oni moraju da se služe sistemom jezičkih znakova koji se može normalno kodirati i dekodirati. Idejalan izbor koda daje idealnu jasnoću - to je onda kada se na izlazu komunikacijskoga procesa dobije ono što je bilo na njegovome ulazu: količina informacije koja se kodira nikad nije jednaka količini informacije koja se dekodira. Tu i jeste problem: kako informacija dati sa što manjim gubicima u komunikacijskom kanalu. Jedno od rešenja je redundacija - uvođenje dodatne informacije da bi se sačuvala osnovna poruka. S druge strane, za jasnoću je ne manje bitna pojava suprotna redundaciji-ekonomija jezičkih sredstava. Drugi suštinski problem sastoji se u tome što se pošiljalac i primalac različite osobe: jedan šalje, a druga prima poruku informaciju. Koliko će poruka biti jasna zavisi od samih učesnika. Dakle, za jasnoću bitne se tri stvari: a) izbor koda, b) saodnos primaoca i pošiljaoca, c) njihov intelektualni, obrazovni, kulturni i dr. nivo.

U našoj stilistici prvi je ozbiljnije ukazao na vrednote stila Tomo Maretić (Maretić-1899). O jasnoći je pisao: "Stil je potpuno jasan (razumljiv), ako se u duši čitatelja razvije sasvim ista misao, koju je imao pisac pišući. Ja ovdje ne mislim kuditi onu nejasnoću, koja otud nastaje, što čitatelju i nije dovoljno poznat predmet, o kojemu pisac piše. Pisci strogo naučnijih djela imaju pred očima čitatelje, kojima je poznata ona struka, o kojoj oni pišu, za to oni u dokazivanju i razlaganju mnogo koješta preskaču, a čitatelji, za koje oni pišu, sami to popunjavaju. Ako takvo djelo dobije u ruke nestručnjak, on nemajući ili nikakvoga ili bar nedovoljnog znanja o onom predmetu neće moći sam popunjavati one praznine, što ih je pisac ostavio, i djelo će mu biti nejasno, premda za stručnjake može ono biti uzor jasnoće. O nejasnoći, dakle, koja izlazi iz nedovoljnoga poznavanja predmeta, ja ovde ne govorim, jer je ta nejasnoća relativna, i ne može se kuditi. Ima dakako i takvih naučnih djela, koja su i samijem stručnjacima više ili manje nejasna; takva nejasnoća nije dakle relativna, već apsolutna; za to je pogriješna i treba je kuditi. Pisci takvih djela misle za mnoge stvari da se same po sebi razumeju, ako se i ne reknu izričito, te ih preskaču, a opet one čine nužne prilaze za njihovo dokazivanje." (ibid, s. 655-656).

Maretić navodi čitav niz primjera u kojima je nejasno iskazana misao. Evo nekih (u osavremenjenom vidu): *Borio* se i na književnom polju *s drugim piscima* za svetu stvar (ne zna se: dali u društvu s drugim piscima ili protiv njih). - Petrović u svojoj velikoj dobroti pokloni Pavloviću konja, koji *mu* je od svih drugih konja najmiliji (ne zna se jeli taj konj bio najmiliji Petroviću ili Pavloviću). -Ja toga čoveka *poznaajem* bolje *od vas* (znači li ovdje "od vas" isto što "nego vas"

⁶ To, naravno, ne znači da se ne mogu razumijeti i ljudi koji vladaju različitim kodovima, odnosno jezicima (stranim npr.), međutim mi ovdje imamo u vidu ne minimalnu, nego maksimalnu jasnoću.

ili "nego vi"?). -Među drugima eto i nekakvoga starca na konju *bez desnoga uha* (je li starac bez uha ili konj?).

Jedan od rijetkih naših stilističara koji je pokušao da na gradi srpskohrvatskog jezika razradi ovu osobinu stila bio je Ljubomir Petrović (Petrović-1937). Knjigu Tehnika stila počinje u pravo analizom jasnoće stila izražavanja. U njegovom pristupu bitan je stav da jasan stil zavisi od jasnoga mišljenja. Petrović polazi od Boaloe i njegove misli da je "Pravilno mišljenje početak i izbor pisanja" i još poznatije Horacijeve izreke: "Prije nego što uzmete pisati, naučite misliti". A što to znači, on ovako objašnjava: "Najkraće kazano, to znači: steknite onu disciplinu koja mutnu misao pretvara u jasnu. Samu reč *misao* uzimamo ovde u njenom dekartovskom značenju: misao je ono čega možemo biti svesni" (Petrović-1937, 3). I dalje: "Misliti znači videti, shvatiti, osećati; naučiti misliti znači videti s pomoću budne pažnje, shvatiti s pomoću budne pažnje, osećati s pomoću budne pažnje, - u što većoj i dužoj svetlosti pažnje".

Problemi u izražavanju Petrović vidi onako kako su se izrazili Speron-Speroni i Šanfor: da pisac ide od misli ka izrazu, a čitalac od izraz ka misli. Ova dva suprotna procesa on ovako slikovito pojašnjava: "Put od misli ka izrazu isti je koji i put od izraza ka misli: to nisu dva puta; nesreća je u tome što se od misli do izraza ide, tako da kažemo, nizbrdicom, dok se od izraza do misli ide usponom. Put može biti mučan i u jednom i u drugom pravcu: nizbrdo, stoga što se više klijamo nego što koračamo, verujući da smo pogodili tačan izraz, verujući i ne proveravajući slučaj; uzbrdo stoga što ne znamo šta pisac hoće da kaže, što često i mi moramo toga radi da uložimo izvestan napor. I kad smo već rekli u kome je pravcu put nizbrdan a u kom uzbrdan, očito je kojim je pravcem, na kraju krajeva, *ipak teže ići*". (ibid, s. 11).

Sve ove napomene odnosi se i na glagole koje treba upotrebljavati u skladu s njihovim značenjem, leksičkom i sintaksičkom spojivošću, čime se elimeniše mogućnost javljanja amfiboličnosti i nejasnoće u izražavanju.

1. <Ахм-1974> Ахманова О. С. Словарь омонимов русского языка - Советская энциклопедия, Москва, 1974, 448 с.
2. <Колесников-1981> Колесников Н. П. Синтаксическая омонимия в простом предложении. Изд-во Ростовского ун-та, Ростов, 1981, 145 с.
3. <Мордвинцева-1977> Мордвинцева Н. И. Омонимия глагольных словоформ. - Школьная и научная грамматика. Сборник. Воронеж, 1977, с. 96-98.
4. <Козловский-1965> Козловский Яков. О словах разнообразных, одинаковых, но разных. - Детская литература, Москва, 1965, 32 с.
5. <Михайлов-1968> Михайлов М. М. Стилистика русской речи. - Чувашское книжное издательство, Чебоксары, 1968, 371 с.
6. <Dešić-1990> Dešić Milorad. *Iz srpskohrvatske leksike*. - Univerzitetetska riječ, Nikšić, 115 s.

7. <Dešić-1974> Dešić Milorad. *Polisemija i homonimija u rječnicima savremenog srpskohrvatskog jezika*. - Naš jezik, Beograd, XXV/4-5, s. 231-241.
8. <Gortan-Premk-1984> Gortan-Premk Darinka. *Polisemija i homonimija u srpskohrvatskom jeziku*. - Južnoslovenski filolog, Beograd, 1984, XL, s. 11-21.
9. <Maretić-1899> Maretić Tomo. *Gramatika ili stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. - Knjižara L. Hartmana, Zagreb, 1899, 702 s.
10. <Mladenov-1980> Mladenov Marin. *Novinska stilistika*. - Naučna knjiga, Beograd, 1980, 287 s.
11. <Pešikan-1975> Pešikan Mitar. *Jedan kategorijalni slučaj glagolske homonimije i formalne dvovidnosti*. Naš jezik, Beograd, 1975, XXI, nova serija, sv. 1-2, s. 14-25.
12. <Petrović-1937> Petrović Ljubomir. *Tehnika stila*. Osnovni pojmovi. - Geca Kon D.D., Beograd, 1937, 189 s.
13. <Tafra-1960> Tafra Branka. *Razgraničenje homonimije i polisemije* (leksikološki i leksikografski problem). - JAZU, Razred za filološke znanosti, Filologija 14, Zagreb, 1986, s. 381-393.
14. <Životić-1981> Životić Radomir. *Izražavanje novinara*. - Savremena administracija, Beograd, 1981, 304 s.